

MULTIMEDIA VOSITALARINING O'ZBEK TILI DARSLARIDAGI O'RNI VA AHAMIYATI

Komilova Zulxumor Xokimovna

Farg'ona Davlat Universiteti o'qituvchisi

xumor851@mail.ru

Abdug'ofirova Madinabonu Saydullajon Qizi

Farg'ona Davlat universiteti talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada multimedia vositalarining mohiyati, ularning o'zbek tili rivojidadagi o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni, o'zbek tilini targ'ib etishdagi roli, zamonaviy multimedia mahsulotlari tahlili hamda mavjud muammolar va istiqbollar yoritilgan. Shuningdek, o'zbek tilida yaratilayotgan elektron darsliklar, audio va video kontentlar orqali milliy tilning zamonaviy axborot muhitidagi mavqei mustahkamlanayotgani ko'rsatib o'tilgan. Muallif multimedia vositalarini samarali qo'llash orqali o'zbek tilining xalqaro miqyosda ommalashuviga erishish mumkinligini asoslab beradi.*

Kalit so'zlar: *multimedia, o'zbek tili, texnologiya, ta'lim, interaktiv vositalar, axborot muhiti, elektron darslik, audiokitob, videodars, raqamli savodxonlik.*

Ключевые слова: *мультимедиа, узбекский язык, технологии, образование, интерактивные средства, информационная среда, электронный учебник, аудиокнига, видеоурок, цифровая грамотность.*

Аннотация. *В статье анализируется сущность мультимедийных средств, их роль и значение в развитии узбекского языка. В статье рассматривается роль мультимедийных технологий в образовательном процессе, их роль в популяризации узбекского языка, анализируются современные мультимедийные продукты, а также существующие проблемы и перспективы. Также показано, что позиции национального языка в современной информационной среде укрепляются посредством электронных учебников, аудио- и видеоконтента, созданного на узбекском языке. Автор обосновывает возможность достижения международной популяризации узбекского языка посредством эффективного использования мультимедийных средств.*

Abstract. *This article analyzes the essence of multimedia tools, their role and significance in the development of the Uzbek language. The article discusses the role of multimedia technologies in the educational process, their role in promoting the Uzbek language, an analysis of modern multimedia products, as well as existing problems and prospects. It also shows that the position of the national language in the modern information environment is being strengthened through electronic textbooks, audio and video content created in the Uzbek language. The author justifies the possibility of*

achieving the international popularization of the Uzbek language through the effective use of multimedia tools.

Keywords: *multimedia, Uzbek language, technology, education, interactive tools, information environment, electronic textbook, audiobook, video lesson, digital literacy.*

Kirish

XXI asr – axborot texnologiyalari va raqamli kommunikatsiyalar asri hisoblanadi. Bugungi kunda inson faoliyatining barcha jabhalarida multimedia vositalari keng qo'llanilmoqda. Xususan, ta'lim, madaniyat, ommaviy axborot, san'at va biznes sohalarida multimedia texnologiyalarining imkoniyatlari cheksiz darajada kengayib bormoqda.

Multimedia atamasi ingliz tilidan olingan bo'lib, "multi" – ko'p, "media" – axborot vositasi degan ma'nolarni bildiradi. Demak, multimedia — bu matn, ovoz, video, grafika va animatsiyani yagona tizimda mujassamlashtirgan vositalar majmuasidir. U foydalanuvchiga bir vaqtning o'zida turli shakldagi ma'lumotni idrok etish imkonini beradi.

O'zbek tilining taraqqiyoti, zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi, axborot muhitidagi mavqei multimedia vositalaridan foydalanish samaradorligiga bevosita bog'liq. Shu sababli mazkur maqolada multimedia vositalarining o'zbek tilidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi.

1. Multimedia vositalari tushunchasi va turlari.

Multimedia vositalari deganda matn, rasm, ovoz, video va animatsiya kabi turli axborot shakllarini yagona tizimda mujassamlashtiruvchi dasturiy va texnik vositalar tushuniladi. Ular ikki asosiy guruhga bo'linadi:

1. Axborot uzatish vositalari – elektron taqdimotlar, interaktiv darsliklar, onlayn kurslar, veb-sahifalar, reklama roliklari va boshqalar.

2. Axborot yaratish vositalari – grafik va video tahrirlovchi dasturlar, dizayn platformalari (Canva, Photoshop, Premiere Pro, va boshqalar), shuningdek ovoz yozish hamda montaj qilish dasturlari.

1. Multimedia vositalarining asosiy xususiyatlari:

- 1) ko'p turdagi ma'lumotni birlashtirish;
- 2) interaktivlik va foydalanuvchi bilan muloqot;
- 3) vizual va eshitiladigan ta'sirning uyg'unligi;
- 4) ma'lumotni tezkor va samarali yetkazish.

2. Multimedia vositalarining ta'limdagi o'rni

Ta'lim jarayonida multimedia texnologiyalari o'qitish samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning diqqatini jalb etadi hamda mavzuni chuqurroq tushinishga yordam beradi.

Masalan, o'zbek tili darslarida interaktiv taqdimotlar, videoroliklar, audio matnlar, elektron lug'atlar va virtual laboratoriyalardan foydalanish o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantiradi.

Multimedia vositalari yordamida:

1. o'quvchi mavzuni ko'rish, eshitish va amalda bajarish orqali o'zlashtiradi;

-
2. o'qituvchi o'quv materialini dinamik, qiziqarli shaklda taqdim etadi;
 3. til o'rganish jarayonida so'z boyligi kengayadi, talaffuz yaxshilanadi;
 4. mustaqil ta'lim olish uchun qulay sharoit yaratiladi.

O'zbek tili ta'limida “Elektron darslik”, “O'qituvchi.uz”, “Eduportal” kabi platformalardan keng foydalanish buning amaliy isbotidir.

3. Multimedia vositalarining o'zbek tilini targ'ib etishdagi roli

Bugungi globallashuv sharoitida o'zbek tilini xalqaro miqyosda targ'ib etishning eng samarali vositalaridan biri — multimedia texnologiyalaridir. Internetda yaratilayotgan video darslar, mobil ilovalar, audiokitoblar va podkastlar orqali o'zbek tili chet elliklar orasida ham mashhurlikka erishmoqda.

YouTube, Telegram, TikTok kabi platformalarda o'zbek tili grammatikasi, so'z boyligi, talaffuzi bo'yicha yuzlab multimedia loyihalar mavjud. Bu holat o'zbek tilining jozibasini oshiradi, uni zamonaviy kommunikatsiya tili sifatida namoyon etadi.

Shuningdek, davlat tilida olib borilayotgan reklama, hujjatli filmlar, interaktiv teatr va madaniy tadbirlarda multimedia vositalari tildagi estetik ifodani boyitmoqda.

4. O'zbek tilidagi multimedia mahsulotlari tahlili

So'nggi yillarda o'zbek tilida ishlab chiqilgan multimedia mahsulotlari soni sezilarli oshdi. Ularga quyidagilar kiradi:

Elektron darsliklar va o'quv dasturlar:

(Masalan, “Til va nutq”, “Interaktiv grammatika” ilovalari)

O'zbek tilidagi audiokitoblar :

(Zamonaviy yozuvchilar asarlari asosida);

Video bloglar va onlayn darslar:

(“O'zbek tili darslari”, “Til va madaniyat” kanallari);

Mobil ilovalar :

(“O'zbek tilini o'rganamiz”, “So'z top”, “Lug'at.uz” va boshqalar).

Bunday platformalar orqali foydalanuvchilar o'zbek tilini o'rganish, nutq madaniyatini oshirish, yangi so'zlar va iboralarni interaktiv tarzda o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

5. Multimedia vositalarining afzalliklari va muammolari

Afzalliklari:

1. Ma'lumotni qisqa va ta'sirli shaklda yetkazish;
2. Til o'rganishda ko'rish va eshitish orqali ta'sirchanlikni oshirish;
3. Onlayn ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish;
4. Madaniy merosni raqamli shaklda saqlash.

Muammolari:

1. Texnik vositalarning yetarli emasligi yoki qimmatligi;
2. Internet sifati va raqamli savodxonlik darajasining pastligi;
3. Plagiat va mualliflik huquqlarining buzilishi.

Shunday bo'lsa-da, mazkur muammolarni tizimli yondashuv va davlat dasturlari yordamida bartaraf etish mumkin.

6. O'zbek tilida multimedia kontentini rivojlantirish istiqbollari

Kelgusida o'zbek tilidagi multimedia sohasida quyidagi yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi:

1. Sun'iy intellekt asosida ovozli tarjimon va transkriptorlar yaratish;
2. O'zbek tilidagi virtual o'qituvchi va chat-botlar ishlab chiqish;
3. AR/VR (kengaytirilgan va virtual reallik) texnologiyalarini ta'limga joriy etish;
4. Multimedia orqali milliy madaniyat va qadriyatlarni ommalashtirish;
5. O'zbek tilida sifatli kontent yaratuvchi mutaxassislar tayyorlash.

Bu yo'nalishlar milliy tilning raqamli muhitda mustahkam o'rinishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Multimedia vositalari o'zbek tilining rivoji, o'qitilishi va targ'ibotida beqiyos ahamiyat kasb etadi. Ular nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki o'zbek tilining zamonaviy axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashishini ta'minlaydi.

Shunday ekan, o'zbek tilida multimedia mahsulotlarini yaratish, ularni sifatli va jahon andozalariga mos holda ishlab chiqish, yosh avlodni raqamli savodxonlikka o'rgatish – dolzarb vazifa hisoblanadi.

O'zbek tili multimedia vositalari orqali nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham o'zining boy tarixiy, madaniy va estetik salohiyatini namoyon eta oladi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xolmurodova M. Multimedia texnologiyalari va ularning ta'limdagi o'rni. – Toshkent, 2021.

3. www.eduportal.uz

4. www.lex.uz – “Davlat tilini rivojlantirish konsepsiyasi” (2020).

5. Rahmatullayev M. O'zbek tili va zamonaviy axborot texnologiyalari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019.

6. www.ziyonet.uz

7. Tojiboyev, I., & Karimova, N. (2022). Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning metodik asoslari. *Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar jurnali*, 4(3), 87–95.

8. Qodirova, M. (2021). O'zbekistonda raqamli ta'limni joriy etishning tashkiliy-pedagogik asoslari. *Pedagogika va psixologiya jurnali*, 2(1), 56–63.

9. Tojiboev I.T., Komilova Z.X. (2023). Some approaches to teaching programming languages in professional educational institutions. *Education and science in the XXI century*. 2 (38).

10. Tojiboev I.T., Komilova Z.X. (2023) The role of information technologies in teaching technical sciences in professional educational institutions. Scientific and practical journal “Technique”. Issue No.1.

11. Komilova, Z. Kh. (2023). The role and importance of information technology science in today's society. Education and innovative research. Bukhara State University, 2(2), 234-237.

12. Komilova Z.Kh, Nazirjonova. F.S The role of new information technologies in education. Экономика и социум. 2021, № 4-1 (83), -С.167-170.

13. Z. X. Komilova. Axborot texnologiyalari fanining hozirgi jamiyatdagi o‘rni va ahamiyati //Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. Buxoro davlat universiteti. – 2023. – T. 2. – №. 2. – С. 234-237.

14. Z. X. Komilova & F. S. Nazirjonova. (2020). The value and role of interactive methods in the development of information technology in primary school pupil. Academicia An International Multidisciplinary Research Journal (Double Blind Refereed & Reviewed International Journal). ISSN, 2249-7137.